

ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСІБ ІЗ РІЗНИМ ТИПОМ СВІТОГЛЯДУ

PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF PERSONS WITH DIFFERENT TYPES OF THE WORLDVIEW

У статті здійснено аналіз особливостей благополуччя особистості залежно від її типу індивідуального світогляду. У роботі застосовувалася авторська типологія світогляду, яка передбачає існування п'яти основних світоглядних типів: «ідеаліст», «зневоднений», «безневинний», «загублений», «самотній».

Результати дослідження дали змогу підтвердити відмінність особливостей психологічного благополуччя у носіїв світогляду різного типу. Визначено такі показники благополуччя: загальний рівень задоволеності життям, аспекти благополуччя (емоційне, екзистенційно-діяльнісне, соціально-нормативне, гедоністичне, его-благополуччя) та їхній сумарний показник; компоненти і загальний рівень психологічного благополуччя особистості. Проведений аналіз дає змогу констатувати, що світоглядними особливостями особистості з високим рівнем благополуччя є глибинне переконання в доброті світу, інтеріоризація універсальних цінностей, адаптованість до зовнішнього світу, прийняття себе й оточення. Екзистенційна наповненість не обов'язково буде властива задоволеній життям людині. Найвищі показники психологічного благополуччя і задоволеності життям зафіксовано у представників типів світогляду «ідеаліст» та «зневоднений». Спільними світоглядними властивостями цих типів є позитивне світопереконання, прийняття світу та адаптованість до нього; характерною рисою їхнього благополуччя є глибинне самоприйняття; найбільш проявленим аспектом щастя є емоційне благополуччя. Типові представники типів світогляду «безневинний», «самотній» і «загублений» мають нижчий рівень психологічного благополуччя. «Безневинний» відзначає актуалізація соціально-нормативного аспекту благополуччя, а також низький рівень автономії і гедоністичного благополуччя. У носіїв світогляду «самотнього» констатуємо неприйняття своєї ідентичності, низький рівень особистісної автономії та екзистенційно-діялісного благополуччя. Найнижчий рівень благополуччя має особистість типу «загублений», їй властиві низьке емоційне благополуччя та его-благополуччя, неприйняття себе, своєї зовнішності і внутрішнього світу.

Ключові слова: суб'єктивне благополуччя, психологічне благополуччя, задоволеність

життям, аспекти благополуччя, світогляд, типологія світогляду.

The article contains an analysis of the characteristics of well-being, depending on the type of a person's worldview. The author's worldview typology was used in the work, which assumes the existence of five main worldview's types – "idealist", "dehydrated", "innocent", "lost", "lonely".

The results of the study made it possible to confirm the difference in the characteristics of psychological well-being among bearers of different worldview's types. The following indicators of well-being were determined: general level of life satisfaction, aspects of well-being (emotional, existential-activity, social-normative, hedonistic and ego-well-being) and their total score; components and the general level of psychological individual's well-being. The article states that the worldview features of a person with a high level of well-being are a deep belief in the goodness of the world, internalization of universal values, adaptability to the outside world, acceptance of oneself and the environment. Existential fulfillment is not necessarily characteristic of a person satisfied with life. The highest indicators of psychological well-being and life satisfaction were recorded among representatives of the "dehydrated" and "idealist" worldview types. Common worldview properties of these types are belief in the goodness of the world, acceptance of the world and adaptation to it; a characteristic feature of their well-being is deep self-acceptance; the most manifested aspect of happiness is emotional well-being. Typical representatives of the worldview types "innocent", "lonely" and "lost" have a lower level of psychological well-being. "Innocents" are marked by the actualization of the socio-normative aspect of well-being, as well as a low level of autonomy and hedonistic well-being. The bearers of the worldview type "lonely" are characterized by rejection of their identity, a low level of personal autonomy, existential and activity well-being. The lowest level of well-being has a personality of the "lost" type – it is characterized by low emotional well-being and ego-well-being, rejection of oneself, one's appearance and inner world.

Key words: subjective well-being, psychological well-being, life satisfaction, aspects of well-being, worldview, worldview typology.

УДК 159.923.2

DOI [https://doi.org/](https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.45.21)

10.32782/2663-5208.2023.45.21

Грушинова К.М.

аспірантка кафедри загальної психології, факультет психології Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Актуальність проблеми дослідження.

Через зовнішні причини і загальносвітові тенденції (зростання значимості проблеми погіршення психологічного і фізичного здоров'я населення, погіршення економічного благоустрою й екології навколишнього середовища) проблематика психологічного благополуччя не втрачає своєї актуальності. Своєчасність дослідження залежності благополуччя особистості від типу її світогляду зумовлена двома основними аспек-

тами: по-перше, неможливістю визначення одиничного чинника, який би визначав задоволеність життям, необхідністю застосування комплексного підходу до вивчення чинників благополуччя; по-друге, перспективною пластичністю світогляду особистості: емпіричне підтвердження наявності кореляцій між особливостями світогляду і благополуччям задає напрям для визначення ймовірної корекційної роботи (перегляду світоглядних переконань і настанов

особистості) з метою підвищення задоволеності життям.

Огляд літератури. Поняття світогляду включає особливості внутрішнього світу людини, поєднання її поглядів на світ, своє місце у цьому світі, цілей власного життя, провідних цінностей і особливостей менталітету [4; 5]. У більш розгорнутому розумінні індивідуальний світогляд прийнято визнавати багатовимірним явищем, яке певним чином співвідноситься з вимірами особистості і включає рівні світорозуміння, світоставлення і самоздійснення особистості [7]. За умови широкого трактування індивідуальний світогляд зумовлює життєдіяльність і внутрішнє функціонування особистості в усіх його проявах – на рівні переконань, цінностей, ставлення, діяльності, вчинку, забезпечуючи цілісність, системну стійкість особистості. Світогляд ніби «пронизує» суб'єкта на всіх ланках організації його особистісної структури: зв'язок світогляду зі спрямованістю структурує ціннісно-смислову систему особистості й забезпечує прийняття життєвих виборів відповідно до цієї системи; за допомогою існуючих світоглядних переконань відбувається асиміляція досвіду й перетворення його у ціннісні опори особистості; тип світоглядного ставлення поступово викристалізовується в особливостях характеру й зумовлює прояви життєвого стилю особистості [8; 9].

Питання взаємозв'язку між типом світогляду і благополуччям можна вважати мало вивченим переважно через недостатню розробленість психологічних аналогів типології світогляду. Існуючі типології здебільшого використовуються у філософських дослідженнях або ж стосуються лише певного вектору життєдіяльності (виділення типів світогляду за морально-ціннісними орієнтирами, типологія релігійного світогляду тощо). Наприклад, у працях О. І. Кузнецова виділяються такі типи релігійного світогляду особистості: містичний, власне релігійний, атеїстичний, агностичний, агностично-атеїстичний [3].

Більшість існуючих досліджень спрямовані скоріше на пошук зв'язку між особливостями світогляду з психологічним благополуччям. Відзначається значущість визначення світоглядної основи благополуччя, неможливість дослідження цілісної особистості за межами її світоглядних ставлень і ставлення до себе, взаємодії із зовнішнім світом та іншими людьми [1]. Серед важливих елементів світогляду особистості, які здатні забезпечувати високий рівень психологічного благополуччя, дослідники відзначають життєву мудрість, здатність її трансформації у вигляді цінніс-

ного ресурсу, а також осмисленість особистості, її здатність до постановки особистісно значимих цілей у житті, прояву розважливості, терпіння, наполегливості у досягненні мети [13]; позитивну оцінку зовнішнього світу і своїх можливостей самореалізації в ньому як високих, досягнення розуміння значимості світу через посилення своїх можливостей і переживання повноти буття [2]. Значимою передумовою благополуччя може бути відсутність в особистості світоглядного конфлікту [11].

Під час здійснення емпіричних досліджень важливим є розведення особливостей кореляції світогляду з психологічним благополуччям і задоволеністю життям, що виводить нас на доцільність застосування комплексного підходу до вивчення благополуччя особистості. Особливості взаємозумовленості елементів світогляду з психологічним благополуччям як особистісної характеристики людини, що самоактуалізується [14], і з благополуччям як відчуттям задоволеності існуванням [12] можуть відрізнитися. Комплексний розгляд психологічного благополуччя активно застосовується в рамках позитивного підходу, у якому визнається важливість інтегрального вивчення як прояву компонентів благополуччя, позитивного функціонування, так і суб'єктивного відчуття задоволеності життям. В окремих працях також відзначається важливість формування позитивного світогляду в ході практичної роботи як методу особистісного зростання і поліпшення благополуччя [6].

Методологія. У роботі ми ставимо за мету визначення особливостей психологічного благополуччя у осіб із різним типом світогляду. Дослідницькі завдання на шляху досягнення означеної мети: 1) підтвердити гіпотезу про наявність залежності між психологічним, суб'єктивним благополуччям і типом світогляду, який превалює у людини; 2) виявити особливості прояву складників і аспектів благополуччя в рамках різних типів світогляду особистості.

Як стає зрозуміло з постановки завдань, дослідницька гіпотеза полягає у твердженні про наявність залежності рівня благополуччя від типу світогляду особистості. Додатково припускається таке: 1. Найвищий рівень психологічного благополуччя буде виявлено в рамках світоглядного типу «ідеаліст», а найнижчий – у рамках типу «загублений». 2. Найвищий рівень суб'єктивного благополуччя (задоволеності життям) буде виявлено в рамках типу «ідеаліст», тоді як найнижчі рівні передбачаються в рамках світоглядних типів «загублений» і «самотній».

Збір емпіричного матеріалу передбачав письмове групове опитування, під час якого було використано такий тестовий інструментарій: для виміру психологічного благополуччя респондентів – Шкалу психологічного благополуччя К. Ріфф, Методику діагностики суб'єктивного благополуччя особистості Р. М. Шаміонова, Т. В. Бескової, а також Шкалу задоволеності життям Е. Дінера (Satisfaction With Life Scale); із метою визначення світогляду досліджуваних використовувалися: Шкала базових переконань Р. Янов-Бульман, Ціннісний опитувальник Ш. Шварца (Portrait Values Questionnaire-Revised (PVQ-R2)), Шкала екзистенції А. Ленгле, К. Орглер, шкала «експресивності – практичності» («П'ятифакторний опитувальник особистості» в адаптації А. Б. Хромова), Методика діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса, Р. Даймонд і авторський опитувальник світоглядної пластичності особистості.

Тестовий інструментарій було запропоновано респондентам у період із березня до жовтня 2021 р. в онлайн-форматі (використовувалася платформа Google Forms). Зібрані результати оброблялися у статистичній програмі SPSS 21.0. Кількісний аналіз передбачав використання критерію Краскала – Уоллеса для порівняння незалежних вибірок, аналізу середніх значень.

Вибірка включила 313 респондентів, однак у матеріалах даної статті були використані дані 213 респондентів віком 20–33 років. Подібне обмеження у віці було застосовано з метою отримання більш валідних і надійних результатів (використання даних досліджуваних вікових періодів пізньої юності і дорослості спрямовано на визначення усталеного сформованого світогляду). Респондентами дослідження є студенти і представники різних професійних напрямів: персонал вищих навчальних закладів, журналісти, психологи, юристи, робітники мистецької сфери тощо.

Результати дослідження та наукова дискусія. Для того щоб перейти безпосередньо до результатів дослідження за темою даної роботи, необхідно попередньо виокремити типи світогляду особистості. Більш докладно авторська типологія буде розглянута в інших роботах, тут же ми коротко окреслимо основні результати типологізації індивідуального світогляду.

Типологія була створена за результатами емпіричного дослідження (особливості методології і вибірки були попередньо окреслені). Виокремлення світоглядних типів (кластерів, груп респондентів) здійснювалося на основі показників таких пси-

хологічних феноменів: базові переконання особистості, її фундаментальні (універсальні) цінності, екзистенційна наповненість особистості, прийняття інших і себе, загальна адаптованість до світу, пластичність світогляду. Дані параметри можна вважати складовими компонентами індивідуального світогляду, які достатньо повно його характеризують. У результаті кількісної та якісної обробки даних було виділено п'ять типів світогляду, коротка характеристика яких представлена в таблиці.

Наступним кроком, відповідно до першого дослідницького завдання, стало підтвердження гіпотези про наявність залежності між світоглядним типом особистості та її благополуччям – психологічним (в евдемоністичному розумінні благополуччя) і суб'єктивним (більшою мірою в гедоністичному розумінні). Із метою перевірки гіпотези застосовувався непараметричний критерій Краскала – Уоллеса для порівняння незалежних вибірок. У результаті статистичної обробки гіпотезу повністю підтверджено: доведено наявність залежності задоволеності життям, загального рівня суб'єктивного благополуччя і загального рівня психологічного благополуччя від світоглядного типу. Також підтверджено залежність від типу світогляду різних аспектів благополуччя (емоційне, екзистенційно-діяльнісне, гедоністичне, соціально-нормативне, его-благополуччя) і компонентів психологічного благополуччя (позитивні відносини з оточенням, автономія, управління оточенням, особистісний ріст, наявність цілі в житті, самоприйняття). За всіма параметрами відзначається однаково високий рівень статистичної значимості ($p=0,000$), що дає змогу дійти висновку про помітну різницю особливостей благополуччя між представниками різних світоглядних типів.

Наступним завданням було висвітлення особливостей благополуччя залежно від приналежності до певного типу світогляду, відповідно до якого нами виявлено і проаналізовано середні значення загальних показників благополуччя, його компонентів та аспектів. У табл. 2 представлено результати, які відповідають особливостям психологічного благополуччя.

На основі представлених результатів можемо частково підтвердити першу частину нашої попередньої гіпотези: найнижчий рівень психологічного благополуччя відзначаємо у представників типу «загублений», трохи вищий рівень – у рамках типу «самотній»; найвищий – у типу «зневоднений», а тип «ідеаліст» має друге місце за рівнем благополуччя особистості;

у представників типу «безневинний» констатуємо середній рівень психологічного благополуччя.

Одразу слід зазначити, що високі бали за показниками деяких компонентів психологічного благополуччя в рамках типу «загублений» вимагають додаткової інтерпретації. Так, високі показники компоненту «ціль у житті» ніби вступають у протиріччя зі змістовою характеристикою самого типу «загуб-

лений», для якого характерні екзистенційна ненаповненість і відсутність відчуття осмисленості свого існування. Однак таке протиріччя може бути розв'язане: шкала «цілі у житті» як складова частина психологічного благополуччя означає наявність у досліджуваного життєвих цілей як таких, однак високий бал за цією шкалою може бути нерівнозначним якісній задоволеності такими цілями. Тобто оцінка особистістю

Таблиця 1

Характеристика типів індивідуального світогляду особистості

№	Тип світогляду особистості	«Принцип» світогляду	Характеристики типу
1	«Безневинний»	<i>«Плисти за течією», неререфлексивне прийняття ззовні принципів, цінностей і світоглядної позиції.</i> Метафора типу: листок, що впав у річку.	1. Світопереконання: переконання в доброзичливості світу. 2. Світоцінність: середнього рівня проявленість універсальних цінностей, низька осмисленість власного життя, екзистенційна ненаповненість. 3. Світоставлення: дезадаптованість у зовнішньому світі.
2	«Ідеаліст»	<i>«У всього у цьому житті є свій сенс існування», «світ сповнений добра».</i> Метафора типу: сильне дерево.	1. Світопереконання: переконання в доброті світу. 2. Світоцінність: прихильність універсальним цінностям, екзистенційна наповненість і осмисленість життя. 3. Світоставлення: адаптованість, прийняття самого себе, зовнішнього світу.
3	«Самотній»	<i>«У мене є життєве призначення», зневіра і неприйняття світу.</i> Метафора типу: самотнє дерево.	1. Світопереконання: менш проявлене переконання в доброзичливості світу (тенденція до зневіри). 2. Світоцінність: сильно виражена екзистенційна наповненість і осмисленість існування. 3. Світоставлення: дезадаптованість, неприйняття себе і соціуму.
4	«Загублений»	<i>«Ніщо не має сенсу».</i> Метафора типу: зерно, яке несе вітер.	1. Світопереконання: відсутність переконаності в доброті світу. 2. Світоцінність: відсутність осмисленого існування. 3. Світоставлення: дезадаптованість.
5	«Зневоднений»	<i>«Світ сповнений прекрасного, однак я не знайшов свого сенсу життя в ньому».</i> Метафора типу: зневоднене дерево.	1. Світопереконання: переконаність в доброзичливості світу. 2. Світоцінність: прихильність універсальним цінностям, екзистенційна ненаповненість, відсутність сенсу власного існування. 3. Світоставлення: висока адаптованість, позитивне світоставлення.

Таблиця 2

Особливості психологічного благополуччя осіб із різним типом світогляду

ПБ \ ТС	«Безневинний»		«Ідеаліст»		«Самотній»		«Загублений»		«Зневоднений»	
	с/з	с/в	с/з	с/в	с/з	с/в	с/з	с/в	с/з	с/в
Позитивні відносини	55,2	9,1	67,3	9,7	48,3	3,9	49	6	70	8,3
Автономія	52,1	9,3	63,6	10,3	46	9,7	50,1	8,1	64	5,8
Управл. оточенням	51,2	6,6	65,1	7,8	52,6	4,2	44,5	10,2	68,8	6,8
Особистісний ріст	60,3	9,6	71,1	8	54,3	4,3	51	5,5	68,8	7,9
Ціль у житті	55,3	8,3	69	8,5	49,1	10,3	47,3	6,7	71,6	8,6
Самоприйняття	52,3	8,2	67,5	8,4	45	15,1	42,1	11,9	72,2	4,9
ПБ загальне	326,5	33,3	403,8	39,8	295,5	45,6	285,1	29	415,4	35
Кількість осіб:	97		61		16		24		15	

*с/з – середнє значення; ** с/в – стандартне відхилення; ***ТС – тип світогляду; ****ПБ – психологічне благополуччя.

своїх життєвих цілей як наявних ще не рівнозначна глибинному відчуттю екзистенційної наповненості, комплексній осмисленості свого буття. За умови, якщо поставлені цілі, які реалізуються в процесі життєдіяльності, не відповідають екзистенційній ідентичності особистості, вони не призводять до відчуття щастя глибинного й якісного. Усі інші описані нами характеристики типового представника з групи «загублених» передбачувано сприяють високим показникам благополуччя.

Якщо характеризувати загальну картину особливостей благополуччя для кожного типу світогляду, то слід виокремити дві основні характеристики. По-перше, загальні тенденції співвідношення показників психологічного благополуччя в рамках типів «зневоднений» та «ідеаліст» (мають високий загальний показник благополуччя) схожі між собою, тоді як показники благополуччя для типів «самотній» і «загублений» більшою мірою різняться. Наприклад, для «зневодненого» та «ідеаліста» найбільш високими порівняно з представниками інших світоглядних типів є показники компонентів «самоприйняття» (72,2 і 67,5) і «особистісний ріст» (68,8 і 71,1). Найнижчим порівняно з іншими компонентами благополуччя всередині даних типів є показник «автономія» («зневоднений» – 64, «ідеаліст» – 63,6). Якщо проаналізувати особливості благополуччя типів «загублений» і «самотній» (мають низький загальний рівень психологічного благополуччя), то очевидною основною перешкодою щастя представників цих типів є проблема з позитивним самоприйняттям (42,1 і 45 відповідно). В іншому ж «проблемні зони», які сприяють низькому рівню благополуччя, різняться для даних типів світогляду. У типового представника типу «загублений» відзначаються найнижчі бали за показниками «управління

оточенням» (44,5) і «цілі в житті» (47,3). У особи типу «самотній» основними причинами відчуття неблагополуччя можуть стати недолік «автономії» (46) і «позитивних відносин» з оточуючими (48,3).

По-друге, констатуємо особливу значимість такого компоненту благополуччя, як «самоприйняття»: для «благополучних» типів світогляду цей показник є гранично високим (порівняно з іншими компонентами благополуччя), тоді як для «неблагополучних» типів він є дуже низьким (для типів «зневоднений» та «ідеаліст» – 72,2 і 67,5 відповідно; «загублений» і «самотній» – 42,1 і 45 відповідно).

На основі вищенаведеного доходимо висновку: більш благополучною є особистість, світогляд якої дає змогу орієнтуватися на самоприйняття і своє особистісне зростання, а також не акцентуватися надмірним чином на досягненні автономії від оточення. Особливості благополуччя, які спричиняють загальний стан «нещастя» для представників різних типів світогляду, можуть відрізнитися.

Вище представлена таблиця, яка відображає середні значення суб'єктивного благополуччя осіб з різним типом світогляду. Наведені в ній результати спрямовані на визначення особливостей: різних аспектів благополуччя (емоційне, екзистенційно-діяльнісне, соціально-нормативне, его-благополуччя) і загального сумарного балу суб'єктивного благополуччя на основі показників цих аспектів; рівень задоволеності людини своїм життям.

Найвищий рівень суб'єктивного благополуччя (у прояві всіх його аспектів) і задоволеності життям відзначаємо у представників типу «зневоднений», трохи нижчим є рівень усіх наведених показників благополуччя у «ідеалістів». Слід зауважити, що для представників обох цих типів найви-

Таблиця 3

Особливості суб'єктивного благополуччя осіб із різним типом світогляду

СБ \ ТС	«Безневинний»		«Ідеаліст»		«Самотній»		«Загублений»		«Зневоднений»	
	с/з	с/в	с/з	с/в	с/з	с/в	с/з	с/в	с/з	с/в
Емоційне	3,4	0,7	4,2	0,7	4	1	2,9	1,1	4,5	0,5
Екзистенційно-діяльнісне	3,3	0,7	4,1	0,7	3,7	1,4	3,1	0,9	4,4	0,5
Его-благополуччя	3,2	0,7	4	0,7	3,8	1,2	2,8	1,1	4,3	0,5
Гедоністичне	3,1	0,7	3,6	0,7	4	0,8	3,1	1,1	3,9	0,6
Соціально-нормативне	3,7	0,7	4,2	0,7	4	0,8	3,3	0,7	4,3	0,7
СБ загальне	16,9	2,8	20,1	2,9	19,6	4,8	15,3	4,6	21,3	2,7
СБ (SWLS)	20,6	5,8	26,7	5,2	22,7	11,8	19,6	7,5	29,4	5,2
Кількість осіб:	97		61		16		24		15	

*с/з – середнє значення; ** с/в – стандартне відхилення; ***ТС – тип світогляду; ****СБ – суб'єктивне благополуччя; *****SWLS – Шкала задоволеності життям (Satisfaction With Life Scale) Е. Дінера.

щим і найбільш значимим аспектом щастя є емоційне благополуччя (4,5 – «зневоднений», 4,2 – «ідеаліст»). Для осіб типу «зневоднений» наступними за значимістю є досягнення екзистенційно-діяльнісного благополуччя (4,4), після цього – соціально-нормативного (4,3) й его-благополуччя (4,3); найнижчим є рівень гедоністичного благополуччя (3,9). Для «ідеалістів» значимість соціально-нормативного благополуччя (4,2) дещо превалює над орієнтацією на досягнення екзистенційно-діяльнісного благополуччя (4,1); трохи нижчими є показники его-благополуччя (4) і гедоністичного благополуччя (3,6).

Найнижчу задоволеність життям констатуємо у носіїв світогляду за типами «загублений» (15,3) і «безневинний» (16,9). Найбільш «проблемними» (найнижчі показники) аспектами для осіб типу «загублений» є его-благополуччя (2,8) і емоційне благополуччя (2,9). Для типового представника «безневинного» типу такими аспектами є гедоністичне (3,1) і его-благополуччя (3,2). Для обох даних типів аспектом світогляду з найвищим балом усередині групи респондентів є соціально-нормативне благополуччя (3,3 – «загублений»; 3,7 – «безневинний»). Як бачимо, світогляд, орієнтований на соціальне схвалення, відповідність свого життя прийнятним соціальним нормам, узгодженість із прийнятними у суспільстві моральними орієнтирами ще не є гарантом всеосяжного повноцінного благополуччя для особистості. Представники типу «самотній» мають середні показники суб'єктивного благополуччя порівняно з іншими типами світогляду.

Висновки. Таким чином, нами було розглянуто особливості благополуччя осіб із різними типами індивідуального світогляду. Попередня дослідницька робота дала змогу створити авторську типологію і виділити у її складі п'ять типів світогляду: «зневоднений», «ідеаліст», «безневинний», «самотній» і «загублений». Для кожного із даних типів характерні свої особливості світоглядних переконань, цінностей, сенсу і цілей у житті, світооставлень та адаптованості до зовнішнього світу.

По-перше, підтверджено факт наявності зв'язку між благополуччям особистості і типом індивідуального світогляду, доведено відмінності благополуччя у представників різних світоглядних типів на високому рівні статистичної достовірності. Відмінності у переживанні щастя осіб із різним світоглядом стосуються благополуччя у різних його проявах, а саме: рівня задоволеності життям, аспектів суб'єктивного благополуччя – емоційного, его-благополуччя, екзистенційно-діяльнісного, соціально-нор-

мативного, гедоністичного благополуччя; загального рівня психологічного благополуччя та його компонентів.

По-друге, ми проаналізували особливості задоволеності життям і благополуччя залежно від наявного в особистості типу світогляду. Типи особистості, для яких характерні переконаність у доброзичливості світу, прихильність універсальним цінностям і висока адаптованість до світу, мають вищі показники за всіма параметрами благополуччя; екзистенційна наповненість особистості, скоріше за все, не відіграє ключову роль як світоглядного предиктора щастя. Найбільш «благополучним» є типовий представник світогляду «зневодненого». Незважаючи на ускладнення зі знаходженням глибинного сенсу існування та екзистенційного спустошення, властивим даному типу, для нього характерні відчуття задоволеності життям і високий рівень психологічного благополуччя (основою якого є позитивне самоприйняття, адекватні стосунки з оточенням і здатність побудови тактичних життєвих цілей); загальне суб'єктивне благополуччя забезпечується за рахунок емоційного (орієнтація на оптимізм, позитивні емоції) й екзистенційно-діяльнісного (спроби осмислення існування і наявність зусиль для досягнення щастя) аспектів. Також досить високий рівень благополуччя мають представники світоглядного типу «ідеаліст», сильними боками якого є загальна задоволеність життям, орієнтація на особистісний розвиток і досягнення життєвих цілей, емоційне та соціально-нормативне благополуччя, що дає змогу знаходитися в гармонії із собою та оточуючим світом, його нормами і правилами.

Нижчий рівень благополуччя порівняно з «ідеалістами» і «зневодненими» мають «безневинні»: їхнє щастя забезпечується «вписуванням у соціум» (високий рівень соціально-нормативного благополуччя) та увагою до питання особистісного зростання; перепорою до щастя можна вважати брак гедоністичного благополуччя та автономії. Головними особливостями світоглядного типу «самотніх» є низький рівень самоприйняття та автономії, «проблемним» аспектом благополуччя може стати недостатній рівень екзистенційно-діяльнісного переживання щастя. Найнижчий рівень психологічного благополуччя, задоволеності життям, суб'єктивного благополуччя констатуємо у «загублених». Найбільш «проблемними» аспектами благополуччя для носіїв даного світогляду є низький рівень емоційного благополуччя, его-благополуччя (що означає неузгодженість особистості, незадоволеність своєю

зовнішністю і характером) і загалом відсутність самоприйняття.

Напрямами подальших дослідницьких пошуків у руслі даної теми є деталізація конкретних світоглядних переконань у рамках кожного типу індивідуального світогляду і з'ясування особливостей залежності благополуччя особистості від керівних переконань та ідеалів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Каргіна Н., Рубський В. Світоглядна основа психологічного благополуччя особистості. *Психологія: реальність і перспективи*, 2020. С. 90–96. 10.35619/prgr_rv.vi14.155
2. Кроник А. А., Ахмеров Р. А. Каузометрия: Методы самопознания, психодиагностики и психотерапии в психологии жизненного пути. Москва : Смысл, 2008. 145 с.
3. Кузнецов О. І. Релігійний світогляд як фактор екзистенційної осмисленості життя. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія*, 2020. № 61. С. 95–119.
4. Кузнецов О. І. Світогляд особистості як психологічна проблема. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2019. № 1. С. 41–48.
5. Моргун В. Ф. Багатовимірна теорія особистості про світогляд людини в контексті інваріанту просторово-часових орієнтацій. *Психологія і особистість*. 2015. № 2 (1). С. 23–44. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psios_2015_2\(1\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psios_2015_2(1)_4)

6. Сердюк Л. З., Завірюха В. В. Позитивна психотерапія в сприянні психологічному благополуччю особистості. *Актуальні проблеми психології*. 2018. № 11. С. 185–193.
7. Титов І. Г. Місце та роль світогляду в структурі свідомості. *Психологія і особистість*. 2015. № 1 (2). С. 45–57.
8. Титов І. Г. Психологічні аспекти світогляду особистості. *Практична психологія та соціальна робота*. 2011. № 11. С. 2–5.
9. Титов І. Г. Психологія світогляду: особистісний контекст. *Психологія і особистість*. 2017. № 1 (11). С. 13–24.
10. Шамионов Р. М., Бескова Т. В. Методика діагностики суб'єктивного благополуччя личности. *Психологические исследования*. 2018. Т. 11. № 60. URL: <http://psystudy.ru/index.php/num/2018v11n60/1602-shamionov60.html>
11. Brandt M. J., Crawford J., & van Tongeren D. R. (2019). Worldview conflict in daily life. *Social Psychological and Personality Science*. 2019. № 10 (1). P. 35–43. URL: <https://doi.org/10.1177/1948550617733517>
12. Diener E. Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 1984. № 95. P. 542–575.
13. Emmons R. A. Personal goals, life meaning, and virtue: Wellsprings of a positive life. *Flourishing: Positive psychology and the life well-lived*. In C. L. M. Keyes & J. Haidt (Eds.), 2003. P. 105–128. URL: <https://doi.org/10.1037/10594-005>
14. Ryff C., Keyes C. The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1995. P. 719–727.